

Kwaliteitslag in verticale groepen

De voordelen van de verticale groep zijn wel bekend. De valkuilen helaas ook. Om alle voordelen van de verticale groep optimaal te benutten, en met de valkuilen om te kunnen gaan, ontwikkelt expertisecentrum JSO instrumenten die je daarbij kunnen helpen.

MARIANNE VELSINK

Er komen steeds meer verticale groepen in de kinderopvang. Organisaties en managers hebben uiteenlopende redenen om 'verticaal' te gaan. Om ouders de keuze te geven tussen horizontaal en verticaal bijvoorbeeld, of vanwege de vertrouwensband die kinderen vier jaar lang met pedagogisch medewerkers kunnen opbouwen en pedagogisch medewerkers op hun beurt weer met ouders. Werken op een verticale groep vraagt andere kwaliteiten van pedagogisch medewerkers. Er even op uit met elkaar is lastig, omdat een baby het uitstapje heel anders zal beleven dan een peuter. En hoe richt je de ruimte zo in dat baby's veilig kunnen kruipen en ontdekken en peuters hun energie kwijt kunnen in hun beweeglijke fantasiespel? Een goede samenwerking, een flexibele instelling, organisatietalent en kennis over de ontwikkelingsfasen van de kinderen zijn juist op de verticale groep een *must*. Bij niet elke verticale groep is dit optimaal op orde. De verticale groep komt er ook in het kwaliteitsonderzoek van het

NCKO niet altijd even goed uit. De conclusie luidt: hoe meer kinderen, hoe slechter de interactie. Letterlijk staat in het rapport: *Verticale groepen zijn voor pedagogisch medewerkers kennelijk moeilijker te begeleiden dan horizontale groepen, getuige de bevinding dat de aanwezigheid van een groter aantal kinderen in verticale groepen ten koste gaat van de kwaliteit van de interacties. Extra aandacht voor de omvang van verticale groepen en voor de vaardigheid van pedagogisch medewerkers in het begeleiden van dit type groepen wordt daarom aanbevolen.*

Praktische instrumenten

Dat liet expertisecentrum voor jeugd, samenleving en opvoeding (JSO) zich geen tweede keer zeggen. Het startte onder leiding van projectleider Jeanne van Berkel het project 'Versterken kwaliteit verticale groepen'. Dat moet uiteindelijk leiden tot zes praktische instrumenten waarmee management en groepsleiding aan de slag kunnen om de kwaliteit op verticale groepen te

versterken. Eerst zal JSO bekijken voor welke vraagstukken het instrumenten zal ontwikkelen, hierbij kun je denken aan workshops, bijscholing en handleidingen specifiek gericht op verticale groepen. Deze instrumenten worden eerst getest op vijf pilotlocaties. Eén van die locaties is kinderopvang Bim Bam in Naaldwijk, waar Daphne Naujoks en Marianne Wachtmeester op de verticale groep staan. Daphne: 'We durven te erkennen dat de kwaliteit in de verticale groep wat ons betreft beter kan. Ik hoop dat er uit het project van JSO praktische adviezen rollen die we kunnen oppakken, bijvoorbeeld op het gebied van inrichting en dagplanning. We zijn ontzettend blij dat we met deze *pilot* mee mogen doen.'

De groep

Eén van de redenen waarom Marianne Wachtmeester van kindercentrum Bim Bam overstapte naar een verticale groep was, dat ze wilde werken met gevarieerde leeftijden. Juist op de verticale groep vraagt het groepsproces om extra aandacht. Ieder kind zit in een andere fase van zijn leven en heeft dus andere behoeften. Kennis van die specifieke behoeften is noodzakelijk. Het komt voor, dat je binnen een half uur een huilende baby moet troosten, een dreumes moet begeleiden bij z'n wankelen, eerste stapjes om vervolgens een span-

De aanpak van het project

JSO begon met het in kaart brengen van alle aspecten die bij de pedagogische kwaliteit een rol spelen, specifiek bij verticale groepen. Op basis van die analyse ontwikkelde JSO een instrument (*quickscan*) waarmee medewerkers van pilotlocaties hun situatie konden analyseren en verbeterpunten in kaart konden brengen. Een kant-en-klaar *format* voor een plan van aanpak waarborgt dat medewerkers

hiermee concreet uit de voeten kunnen. Deze, én bestaande instrumenten, vormen de basis van een gericht ondersteuningsaanbod (*toolkit*) voor het werken in verticale groepen. Dit geeft pedagogisch medewerkers in de praktijk handvatten om de pedagogische kwaliteit in verticale groepen te versterken. Ter afronding van het project worden alle bevindingen en ervaringen in een speciaal

georganiseerd symposium over dit onderwerp gepresenteerd. Een praktische dvd met observatiefragmenten van jonge en oudere kinderen in een verticale groep ondersteunt de theoretische achtergronden. Het project is mogelijk door subsidie van het ministerie van Onderwijs, cultuur en wetenschap en loopt tot 2011.

nend boek uit te zoeken en voor te lezen aan nieuwsgierige peuters. Werken op een verticale groep vraagt om een betere voorbereiding, om meer samenwerking en een heldere taakverdeling. Bij Bim Bam hebben ze het als volgt aangepakt. Marianne 'We hebben de taken verdeeld. De late *shift* is verantwoordelijk voor de baby's (nul tot twee jaar) en de vroege *shift* (twee tot vier jaar) voor de peuters. Door deze strakke afspraak wordt er efficiënter gewerkt en weet je zeker dat ieder kind de aandacht krijgt die het verdient.' Om kinderen optimaal te laten groeien in de verticale groep, is het belangrijk dat het management voorwaarden voor de groep schept waardoor dit (naast de onmisbare waarde van professionele pedagogisch medewerkers) vanzelf gaat. Jeanne van Berkel: 'Dat betekent ook dat je als organisatie goed moet nadenken over plaatsing en beleid. Plaats je kinderen die halve dagen komen ook in de verticale groep waar kinderen van de hele dagopvang zijn? Wat zijn je uitgangspunten voor groepsopbouw? Heb je opendeurenbeleid en hoe pak je dat aan en investeer je in de kennis van

pedagogisch medewerkers die dit proces moeten uitvoeren?' De *quickscan* die de pilotlocaties kregen voorgeschoteld, geeft een beeld van het werken op de verticale groep en welke struikelblokken pedagogisch medewerkers tegenkomen. En hoewel het confronterend, is het goed dat die zwakke plekken zichtbaar worden, vindt Jeanne. 'Met de uitkomsten van de *quickscan* kun je als organisatie aan de slag, omdat je concreet krijgt te zien waar het beter kan. De scan vormt dan ook zeker één van de instrumenten in de uiteindelijke *toolkit* voor verticale groepen.'

Waarom verticaal?

De *pilot* dwingt Marianne, Daphne en hun collega's kritisch naar zichzelf te kijken. In korte tijd zijn er nieuwe initiatieven ontplooid, zoals een activiteitenkalender. Hierop staat welk(e) kind(eren) wat gaat/gaan doen, waar, en wat het doel van de activiteit is. Dit om dingen zichtbaarder te maken voor ouders. Daphne: 'We hebben de activiteitenkalender ingevoerd, omdat het regelmatig voorkwam dat ouders niet

een goed beeld hadden van hun kind in de groep. Ze haalden hun peuter dan op als de leeftijdsgenootjes al weg waren. Omringd door baby's konden ze nog wel eens een verkeerd beeld krijgen. Door open te zijn over de activiteiten, willen we ouders laten zien ook oog te hebben voor het ontwikkelingsniveau van hun kind.' Bij de activiteitenkalender hoort het groepsboek. 'In dit boek schrijven we dagelijks een dagverslag dat klaarligt voor de ouders als ze hun kind komen ophalen. Ook weer om openheid te creëren over wat er overdag bij ons gebeurt.' Jeanne van Berkel benadrukt dat je als verticale groep pas echt kunt werken aan een kwaliteitsslag als er vanuit de organisatie goed is nagedacht over het waarom van de verticale groep. 'Door in een sfeer van openheid samen te kijken naar wat lukt en beter kan, kun je bepalen wat het beste is voor ieder kind.' Halverwege 2011 verwacht Jeanne de ontwikkelde instrumenten op het eindsymposium te kunnen presenteren. Kun je niet wachten en wil je meer weten over het project? Mail Jeanne op j.van.berkel@jso.nl. «

De verticale groep. Waarom wel/niet?

Wel	Niet
Stimuleert sociale vaardigheden	Veel prikkels
Kinderen zijn minder snel buitenbeentje	Beperking van spelmogelijkheden
Minder wisseling van pm'ers	Minder leeftijdsgenootjes
Meer tijd om kinderen echt te leren kennen	Achterstand valt minder snel op
Vertrouwensrelatie met ouders	Rust en regelmaat zijn lastiger
Wisselwerking oud/jong kind	Lang contact met ouders slecht voor de professionaliteit?

Wat is een verticale groep?

Een verticale groep kan gedefinieerd worden als een groep waarin kinderen van verschillende leeftijden zitten. Maar deze definitie is wel erg algemeen. In de praktijk is bij de meeste kinderdagverblijven de verticale groep een groep met kinderen van nul tot vier jaar. Daarnaast is een groep pas verticaal als er iedere dag een minimaal leeftijdsverschil tussen de jongste en oudste zit van twee jaar.